

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 2) สำรวจคุณภาพชีวิตของคนไทยเป็นรายปี ระหว่างปี 2553-2555 3) เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาคต่าง ๆ และเปรียบเทียบกับคุณภาพชีวิตในช่วงเวลาที่ผ่านมา และ 4) พัฒนาระบบฐานข้อมูลคุณภาพชีวิตของคนไทย การศึกษาทำโดยการสุ่มตัวอย่างจากประชาชนอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทของจังหวัดที่เป็นตัวอย่างในพื้นที่ 4 ภาค และกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ภาคละ 3 จังหวัด รวม 15 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นครปฐม พระนครศรีอยุธยา ราชบุรี ชลบุรี เชียงใหม่ พิษณุโลก อุตรดิตถ์ อุบลราชธานี หนองคาย นครราชสีมา นครศรีธรรมราช สตูล และชุมพร ใช้จำนวนตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้น 4,500 คน

ผลการศึกษา พบว่า

1) ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยที่สอดคล้องกับบริบทตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้แก่

คุณภาพชีวิตด้านการงาน เป็นการวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของผู้ตอบในระดับความเห็น 5 ระดับ ได้แก่ ใจมากที่สุด ใจมาก ใจ ใจไม่ใจ และใจที่น้อยที่สุด ประกอบด้วยข้อคำถาม 8 ข้อ คือ

1. ท่านยังอยากทำงาน/อาชีพนี้ต่อไปเรื่อยๆ
2. ท่านคิดว่างาน/อาชีพนี้มีรายได้ที่แน่นอน
3. ท่านคิดว่างาน/อาชีพนี้เป็นงาน/อาชีพที่มีความมั่นคง
4. ท่านพึงพอใจกับรายได้ที่ได้รับจากงาน/อาชีพนี้
5. ท่านเคยประสบอุบัติเหตุ หรือต้องเจ็บป่วยจากการทำงาน/อาชีพนี้บ่อยๆ
6. ท่านอยากให้บุตรหลาน หรือสมาชิกอื่นในครอบครัวสืบทอดงาน/อาชีพนี้ต่อไป
7. ท่านเรียนรู้เทคนิควิธีการใหม่ๆ ในการทำงาน/ประกอบอาชีพนี้อยู่เสมอ เช่น เข้ารับการอบรม หรือได้ไปศึกษาดูงานที่อื่น
8. ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับเพื่อนร่วมงาน/อาชีพ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของท่านเป็นไปด้วยดี

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว เป็นการวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวของผู้ตอบ ในระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ คือ

1. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัวได้มีการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยกันโดยใช้เหตุผล
2. เมื่อสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย มีสมาชิกคนอื่นในครอบครัวคอยดูแลเอาใจใส่ เช่น พาไปหาหมอ ซื่อยามาให้รับประทาน จัดเตรียมอาหารมาให้
3. สมาชิกในครอบครัวมักจะอยู่พร้อมหน้ากันเสมอในโอกาสสำคัญๆ หรือในเทศกาลต่างๆ
4. สมาชิกในครอบครัวของท่านช่วยกันประหยัดค่าใช้จ่ายภายในบ้าน หรือช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายภายในบ้าน
5. สมาชิกในครอบครัวของท่านมีอิสระในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ของตน เช่น การเลือกอาชีพ การเลือกเรียน การเลือกคู่ครอง ด้วยตนเอง

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด เป็นการวัดจากการมีอาการที่บ่งบอกถึงภาวะความเครียดของผู้ตอบว่ามีหรือไม่มีอาการดังต่อไปนี้ ภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ คือ

1. มีปัญหาเกี่ยวกับการนอนไม่หลับ
2. รู้สึกเจ็บที่นั่น ปวดที่นี่ โดยไม่ทราบสาเหตุ
3. อยู่เฉยๆ แล้วรู้สึกใจสั่น หรือหัวใจผิดปกติธรรมดา
4. มักเบื่ออาหาร หรือทานข้าวไม่ลง เมื่อมีปัญหที่ท่านแก้ไขไม่ตก
5. มีอาการผิดปกติเกี่ยวกับท้อง เช่น ปวดท้อง ท้องเสีย โดยไม่ทราบสาเหตุ หรือไม่ได้เกิดจากอาหารเป็นพิษ
6. มักมีเรื่องกลุ้มใจ
7. รู้สึกหงุดหงิด และโกรธง่าย

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการประสบปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมในแถบละแวกที่พักอาศัยของผู้ตอบ ในระดับความเห็น 3 ระดับ ได้แก่ มีปัญหา มาก มีปัญหาน้อย และไม่มีปัญหา ประกอบด้วยข้อคำถาม 9 ข้อ คือ

1. เสี่ยงจากยานพาหนะ
2. เสี่ยงรบกวนจากวิทยุ/ทีวี/การทะเลาะเบาะแว้งของชาวบ้าน
3. แหล่งน้ำใกล้บ้านเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็น

4. สถานประกอบการ ใกล้บ้านปล่อยของเสีย/ส่งกลิ่นเหม็น/ทำเสียงดัง
5. บริเวณใกล้บ้านมีขยะมูลฝอยรกรุงรัง ส่งกลิ่นเหม็น
6. ถนนหนทางที่จะเข้าบ้าน ชำรุด เดินทางลำบาก
7. อากาศบริเวณบ้านมีฝุ่นละอองหรือควันดำ ทั้งจากรถยนต์ รถมอเตอร์ไซค์ และอื่นๆ
8. การถูกรบกวนจากสถานเริงรมย์ที่อยู่ใกล้บ้าน
9. ปัญหาอื่นๆ โปรดระบุ

คุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน เป็นการวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับบริการหรือได้รับการดูแลของหน่วยงานภาครัฐด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในระดับความเห็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมาก เห็นด้วย เห็นด้วยบ้าง ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างมาก ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 13 ข้อ คือ

1. สินค้าประเภทอาหารมีราคาแพง
2. สินค้าประเภทเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มมีราคาแพง
3. สินค้าประเภทยารักษาโรคมียาแพง
4. ท่านพอใจกับการให้บริการของสถานีอนามัย/สถานพยาบาลของรัฐ
5. ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าประปา ค่าโทรศัพท์ มีราคาแพง
6. ท่านพอใจกับการให้บริการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น การไฟฟ้า การประปา การโทรศัพท์
7. ค่ารถโดยสารประจำทางหรือรถรับจ้างระหว่างบ้านของท่านไปยังตัวอำเภอ/ตัวจังหวัดมีราคาแพง
8. เส้นทางคมนาคมระหว่างบ้านของท่านไปยังตัวอำเภอ/ตัวจังหวัดมีความสะดวก
9. ละแวกบ้านของท่านมีคนติดยาเสพติด
10. ละแวกบ้านของท่านมีความปลอดภัย ไม่มีโจรผู้ร้าย
11. ทุกวันนี้บ้านเมืองมีความสุข ไม่มีปัญหาความขัดแย้ง
12. ท่านพอใจกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน/สถาบันการศึกษาของรัฐ
13. กระบวนการยุติธรรมของไทยมีความถูกต้องเชื่อถือได้

2) คุณภาพชีวิตของคนไทยที่ได้จากการสำรวจ มีดังนี้

คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับคุณภาพชีวิตด้านการทำงานในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของตัวอย่างรวมทั้งประเทศเท่ากับ 7.97 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน **คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว** ตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของตัวอย่างรวมทั้งประเทศ เท่ากับ 8.15 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน **คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด** ตัวอย่างส่วนใหญ่พึงพอใจกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของตนในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของตัวอย่างรวมทั้งประเทศ เท่ากับ 7.51 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน **คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม** ตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจเท่ากับ 8.03 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน **คุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ปัจจุบัน** ซึ่งเป็นการวัดความพึงพอใจคุณภาพชีวิตในภาพรวม พบว่า ตัวอย่างมีความพึงพอใจคุณภาพชีวิตในภาพรวมในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 7.79 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน

3) การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาคต่างๆ พบว่า **คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน** ตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพึงพอใจกับคุณภาพชีวิตด้านนี้สูงที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.17 ในขณะที่ตัวอย่างในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล มีความพึงพอใจด้านนี้ต่ำที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.71 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน **คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว** ตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพึงพอใจกับคุณภาพชีวิตด้านนี้สูงที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.37 ในขณะที่ตัวอย่างในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล มีความพึงพอใจด้านนี้ต่ำที่สุด คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 7.89 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน **คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด** ตัวอย่างในภาคใต้มีความพึงพอใจกับคุณภาพชีวิตด้านนี้สูงที่สุด คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 8.01 ในขณะที่ตัวอย่างในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล มีความพึงพอใจด้านนี้ต่ำที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.91 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน **คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม** ตัวอย่างในภาคใต้มีความพึงพอใจคุณภาพชีวิตด้านนี้สูงที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.29 ในขณะที่ตัวอย่างในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลมีความพึงพอใจด้านนี้ต่ำที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.72 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน **คุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ปัจจุบัน** ซึ่งเป็นการวัดความพึงพอใจคุณภาพชีวิตในภาพรวม พบว่า ตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพึงพอใจคุณภาพชีวิตในภาพรวมสูงที่สุด คะแนน

เฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 8.00 ในขณะที่ตัวอย่างในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล มีความพึงพอใจด้านนี้ต่ำที่สุด คะแนนเฉลี่ย 7.54 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน

การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า ตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 52.1 เห็นว่าคุณภาพชีวิตยังเหมือนเดิม ในขณะที่อีกร้อยละ 27.8 เห็นว่าดีขึ้น และอีกร้อยละ 20.1 เห็นว่าแย่ลง

4) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลคุณภาพชีวิตของคนไทย ระบบฐานข้อมูลคุณภาพชีวิตของคนไทย ได้มีการพัฒนารูปแบบรายการข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้สะดวกขึ้น รวมทั้งได้มีการปรับปรุงข้อมูลผลการศึกษาที่บันทึกไว้ ให้มีความครบถ้วน ทันสมัย ทั้งในส่วนของคุณสมบัติ (raw data) รายงานผลการศึกษา และบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้สนใจสามารถสืบค้นได้จากเว็บไซต์ <http://qol.nida.ac.th>